

Zarządzanie sytuacjami kryzysowymi w placówkach oświatowych

1. Czym jest sytuacja kryzysowa w placówce oświatowej?

Zarządzanie sytuacjami kryzysowymi w szkołach to kompleksowy proces mający na celu zapobieganie zagrożeniom oraz skuteczne reagowanie na zdarzenia, które mogą stanowić niebezpieczeństwo dla uczniów, nauczycieli i pracowników szkoły, a także dla obiektu, infrastruktury, wyposażenia, informacji i danych placówki.

Kluczowym elementem zarządzania kryzysowego jest identyfikacja zarówno potencjalnych zagrożeń, jak i zasobów, które umożliwiają skuteczne funkcjonowanie placówki oraz realizację jej podstawowych zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych.

2. Rodzaje źródeł zagrożenia

Źródłem zagrożenia może być każdy czynnik, zjawisko lub podmiot, który może wywołać niepożądane zdarzenie skutkujące zagrożeniem dla ludzi, środowiska, mienia lub systemów funkcjonowania w placówce. Do najważniejszych możemy zaliczyć:

a) Czynniki naturalne (niezależne, losowe)

Zagrożenia naturalne to te, które wynikają z działania sił przyrody i są poza bezpośrednią kontrolą człowieka. Należą do nich ekstremalne zjawiska pogodowe, takie jak wichury, intensywne opady, śnieżyce, powodzie czy upały, które mogą prowadzić do uszkodzeń infrastruktury szkolnej lub zakłóceń w działalności placówki. Inne przykłady to trzęsienia ziemi, osuwiska oraz zjawiska długoterminowe, jak zanieczyszczenie powietrza. Istotnym zagrożeniem są również epidemie i pandemie, które mogą sparaliżować funkcjonowanie szkoły, wymuszając nauczanie zdalne i negatywnie wpływając na dobrostan uczniów i nauczycieli.

b) Czynniki techniczne i infrastrukturalne

Zagrożenia te wiążą się z awariami lub niedoskonałościami w systemach technicznych i infrastrukturze placówki. Mogą to być uszkodzenia budynków, nieszczelności instalacji elektrycznych, gazowych, wodno-kanalizacyjnych czy systemów wentylacji. Równie istotne są awarie sprzętu komputerowego oraz brak nowoczesnych i skutecznych systemów zabezpieczeń (monitoring, alarmy, kontrola dostępu). Takie zaniedbania mogą skutkować zagrożeniem życia i zdrowia oraz utratą danych i mienia.

c) Czynniki społeczne i psychologiczne

Obejmują zagrożenia wynikające z relacji międzyludzkich, stanu psychicznego uczniów i pracowników oraz atmosfery w szkole. Przewlekły stres, depresja, kryzysy rozwojowe, brak wsparcia psychologicznego czy problemy adaptacyjne (np. u uczniów z zagranicy) mogą prowadzić do agresji, izolacji, a nawet zachowań autodestrukcyjnych. Takie zjawiska obniżają poczucie bezpieczeństwa i skuteczność procesu dydaktycznego.

d) Czynniki ludzkie (celowe i nieumyślne)

To zagrożenia wynikające z działalności człowieka — zarówno zamierzonej, jak i przypadkowej. Należą do nich akty przemocy, błędy w postępowaniu kadry, brak reakcji na sygnały ostrzegawcze, a także cyberzagrożenia: ataki hakerskie, phishing, hejt czy wycieki danych. Niebezpieczeństwo stanowią również wtargnięcia osób nieuprawnionych, kradzieże i inne działania przestępcze.

3. Identyfikacja zagrożeń typowych dla placówek oświatowych

Poniżej przedstawiono listę zagrożeń, które są najczęściej spotykane lub mogą wystąpić na terenie jednostek edukacyjnych:

- 1) **Spożywanie alkoholu przez uczniów lub osoby niepełnoletnie** – zjawisko to może prowadzić do utraty kontroli nad zachowaniem, agresji lub wypadków.
- 2) **Bójki, pobicia, siłowe rozwiązywanie konfliktów** – sytuacje zagrażające zdrowiu fizycznemu i psychicznemu uczestników życia szkolnego.
- 3) **Cyberprzestępstwa, kradzież danych cyfrowych** – zagrożenia związane z nieautoryzowanym dostępem do szkolnych systemów informatycznych, naruszeniem prywatności i bezpieczeństwa danych.
- 4) **Długotrwałe przerwy w dostawie energii elektrycznej** – mogą zakłócić prowadzenie zajęć oraz uniemożliwić funkcjonowanie systemów bezpieczeństwa i komunikacji.
- 5) **Długotrwałe przerwy w dostępie do usług teleinformatycznych** – utrudniają prowadzenie lekcji, szczególnie w systemie zdalnym lub hybrydowym, a także mogą wpłynąć na systemy monitoringu i komunikacji.
- 6) **Epidemia wywołana patogenem o wysokiej zjadliwości** – może prowadzić do konieczności zawieszenia zajęć stacjonarnych, izolacji uczniów lub kadry, a także wdrożenia procedur sanitarnych.
- 7) **Katastrofa budowlana obiektu** – np. zawalenie się części konstrukcji budynku, stanowi poważne zagrożenie dla życia i zdrowia.
- 8) **Kradzież dokumentów lub danych w formie tradycyjnej** – zagrożenie dla poufności danych osobowych uczniów, rodziców i pracowników szkoły.
- 9) **Pojawienie się masowego mordercy (akty przemocy z użyciem niebezpiecznych narzędzi)** – ekstremalne, lecz możliwe zagrożenie wymagające przygotowania scenariuszy działań kryzysowych.
- 10) **Zażywanie narkotyków i innych środków psychoaktywnych przez uczniów lub osoby niepełnoletnie** – problem wpływający na funkcjonowanie psychospołeczne i zdrowotne młodzieży.
- 11) **Podtopienie obiektu** – skutki intensywnych opadów atmosferycznych lub awarii instalacji wodno-kanalizacyjnej.
- 12) **Pożar obiektu** – jeden z najpoważniejszych scenariuszy kryzysowych, wymagający znajomości procedur ewakuacyjnych i ochrony przeciwpożarowej.
- 13) **Przestępczość pospolita, zjawiska chuligańskie, dewastacje, kradzieże, wymuszenia** – działania mogące zakłócić porządek i poczucie bezpieczeństwa w szkole.
- 14) **Skażenie chemiczne lub radiacyjne** – zagrożenie zewnętrzne, wymagające szybkiej reakcji i wdrożenia odpowiednich procedur.
- 15) **Zamachy terrorystyczne, w tym ataki bombowe** – choć mało prawdopodobne, są poważnym ryzykiem wymagającym przygotowania w zakresie obrony cywilnej.
- 16) **Ekstremalne zjawiska atmosferyczne: wichury, trąby powietrzne** – mogą zagrażać infrastrukturze szkoły oraz zdrowiu uczniów i personelu.
- 17) **Zagrożenia wojenne** – w sytuacjach niestabilności geopolitycznej mogą mieć wpływ również na funkcjonowanie placówek oświatowych.

- 18) **Zanieczyszczenie powietrza (np. smog)** – może wpływać negatywnie na zdrowie uczniów, zwłaszcza z chorobami układu oddechowego.
- 19) **Zdarzenia wymagające udzielenia pierwszej pomocy (np. wypadki, omdlenia)** – codzienne sytuacje, które wymagają szybkiej reakcji ze strony pracowników szkoły.

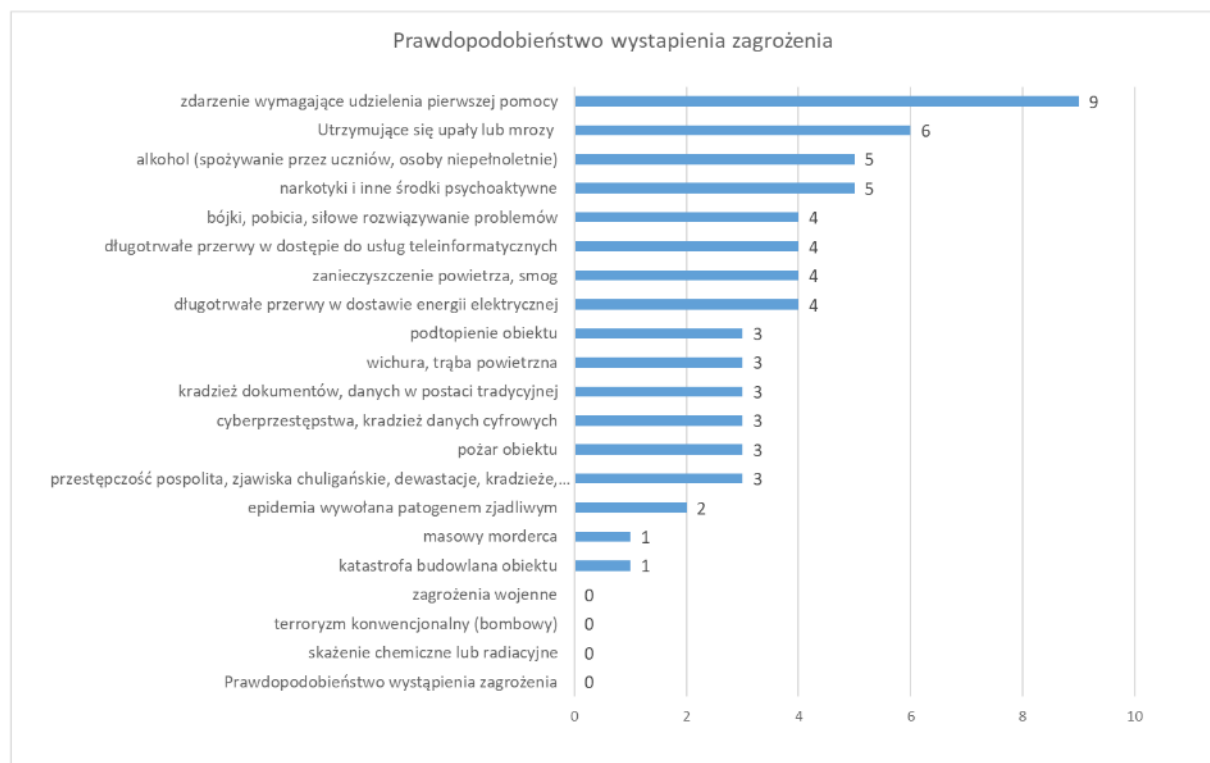
Poniżej przedstawiono prawdopodobieństwo wystąpienia zagrożenia w ocenie dyrektorów poszczególnych jednostek oświatowych powiatu wodzisławskiego, gdzie: "1" - to małe prawdopodobieństwo wystąpienia, "2" - to możliwe zaistnienie, "3" - wysokie prawdopodobieństwo wystąpienia.

	przestępczość pospolita, zjawiska chuligańskie, dewastacje, kradzieże, wymuszenia	alkohol (spożywanie przez uczniów, osoby niepełnoletnie)	zanieczyszczenie powietrza, smog	narkotyki i inne środki psychoaktywne	pożar obiektu	cyberprzestępstwa, kradzież danych cyfrowych	kradzież dokumentów, danych w postaci tradycyjnej	katastrofa budowlana obiektu	zdarzenie wymagające udzielenia pierwszej pomocy	terroryzm konwencjonalny (bombowy)	zagrożenia wojenne	długotrwałe przerwy w dostawie energii elektrycznej	długotrwałe przerwy w dostępie do usług teleinformatycznych	wichura, trąba powietrzna	bójki, pobicia, siłowe rozwiązywanie problemów	epidemia wywołana patogenem zjadliwym	masowy morderca	podtopienie obiektu	utrzymujące się upały lub mrozy	skażenie chemiczne lub radiacyjne
I LO w Wodzisławiu Śl.	2	2	1	2	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1
ZSP w Wodzisławiu Śl.	1	1	2	2	1	2	1	1	2	1	1	1	2	2	1	2	1	2	2	1
ZSE w Wodzisławiu Śl.	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
ZST w Wodzisławiu Śl.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
PCKZiU w Wodzisławiu Śl.	2	2	2	2	2	2	2	1	3	1	1	2	2	1	3	1	1	2	3	1
ZSLiT w Rydułtowach	2	2	3	2	2	3	2	2	2	1	1	2	2	2	2	2	2	1	2	1
ZSP w Rydułtowach	1	2	2	2	2	1	1	1	2	1	1	1	1	1	2	1	1	1	2	1
ZSP w Pszowie	1	2	2	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	2	2	1	1	2	2	1
ZPSWR w Wodzisławiu Śl.	1	1	1	1	1	1	2	1	2	1	1	2	2	1	1	1	1	1	2	1
PODN w Wodzisławiu Śl.	1	1	1	1	1	2	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
PPP w Wodzisławiu Śl.	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	2	1	1	1	1	1	1	2	1

Liczba placówek, które wskazały prawdopodobieństwo wystąpienia danego zagrożenia z określeniem jego poziomu, gdzie: "1" - to małe prawdopodobieństwo wystąpienia, "2" - to możliwe zaistnienie, "3" - wysokie prawdopodobieństwo wystąpienia, kształtuje się następująco:

Prawdopodobieństwo wystąpienia zagrożenia	Liczba jednostek, które wskazały dane zagrożenie/ 11 jednostek oświatowych powiatu																			
małe	8	6	6	6	8	7	8	10	1	11	11	7	7	8	6	9	10	8	4	11
możliwe zaistnienie	3	5	4	5	3	3	3	1	9	0	0	4	4	3	4	2	1	3	6	0
wysokie	0	0	1	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0

przestępczość pospolita, zjawiska chuligańskie, dewastacje, kradzieże, wymuszenia	
alkohol (spożywanie przez uczniów, osoby niepełnoletnie)	
zanieczyszczenie powietrza, smog	
narkotyki i inne środki psychoaktywne	
pożar obiektu	
cyberprzestępstwa, kradzież danych cyfrowych	
kradzież dokumentów, danych w postaci tradycyjnej	
katastrofa budowlana obiektu	
zdarzenie wymagające udzielenia pierwszej pomocy	
terroryzm konwencjonalny (bombowy)	
zagrożenia wojenne	
długotrwałe przerwy w dostawie energii elektrycznej	
długotrwałe przerwy w dostępie do usług teleinformatycznych	
wichura, trąba powietrzna	
bójki, pobicia, siłowe rozwiązywanie problemów	
epidemia wywołana patogenem zjadliwym	
masowy morderca	
podtopienie obiektu	
utrzymujące się upały lub mrozy	
skażenie chemiczne lub radiacyjne	

Analiza danych wykazuje, że większość placówek oświatowych ocenia prawdopodobieństwo wystąpienia większości zagrożeń jako małe lub możliwe, natomiast przypadki uznane za wysokie ryzyko są stosunkowo rzadkie.

Zestawienie wskazuje, że największy niepokój wśród placówek budzą zagrożenia o charakterze społecznym (przemoc, uzależnienia, cyberprzestępczość), co podkreśla potrzebę działań profilaktycznych i wychowawczych. Zagrożenia ekstremalne takie jak atak terrorystyczny, skażenie, wojna uznawane są za mało prawdopodobne.

4. Działania zapobiegawcze w zarządzaniu sytuacjami kryzysowymi

Działania prewencyjne są kluczowe w zarządzaniu bezpieczeństwem w szkołach. Stanowią one element spójnego planu kryzysowego. Biorąc pod uwagę zagrożenia, które wcześniej zostały przedstawione jako te najbardziej prawdopodobne do zaistnienia w placówkach oświatowych, poniżej przedstawiono plany działań zapobiegawczych.

a) Działania wobec zagrożeń społecznych i wychowawczych

Zagrożenia: alkohol, narkotyki, przemoc fizyczna, pobicia, masowy napastnik, chuligaństwo, wymuszenia, kradzieże

Działania:

- 1) Realizacja programów profilaktycznych i wychowawczych (np. „Szkoła bez przemocy”, „Nie daj się – reaguj!”).
- 2) Stała współpraca z pedagogiem, psychologiem szkolnym, a także z Policją i Strażą Miejską.
- 3) Organizowanie warsztatów i zajęć z zakresu asertywności, radzenia sobie ze stresem, rozwiązywania konfliktów.
- 4) Monitoring zachowań uczniów – system „wczesnego ostrzegania”.
- 5) Patrole nauczycielskie podczas przerw, dyżury, monitoring wizyjny.
- 6) Ścisłe egzekwowanie zakazu posiadania i używania substancji psychoaktywnych.
- 7) Szkolenia nauczycieli w zakresie rozpoznawania symptomów uzależnień lub zachowań agresywnych.

b) Działania wobec zagrożeń cyfrowych i informacyjnych

Zagrożenia: cyberprzestępczość, kradzież danych, przerwy w usługach informatycznych

Działania:

- 1) Szkolenia dla uczniów i kadry z zakresu bezpieczeństwa cyfrowego (np. phishing, ochrona haseł, prywatność).
- 2) Stosowanie oprogramowania zabezpieczającego: firewall, antywirus, systemy kopii zapasowych.
- 3) Ograniczenie dostępu do wrażliwych danych tylko dla uprawnionych pracowników.
- 4) Audyty bezpieczeństwa IT oraz regularne aktualizacje systemów.
- 5) Procedury postępowania na wypadek ataku hakerskiego lub awarii systemu.
- 6) Przechowywanie dokumentacji w zabezpieczonych miejscach (sejfy, systemy alarmowe).

c) Działania wobec zagrożeń technicznych i infrastrukturalnych

Zagrożenia: katastrofa budowlana, pożar, przerwy w dostawie prądu lub internetu, podtopienia

Działania:

- 1) Regularne przeglądy techniczne budynków, instalacji elektrycznych, gazowych i wodno-kanalizacyjnych.
- 2) Systematyczne kontrole gaśnic, hydrantów, dróg ewakuacyjnych, oświetlenia awaryjnego.
- 3) Utrzymywanie sprawnych agregatów prądotwórczych lub planów alternatywnego zasilania.

- 4) Wdrożenie planu reagowania na awarie (np. przeniesienie zajęć do innego budynku).
- 5) Instalacja monitoringu, czujników dymu, czadu, zalania.
- 6) Szkolenia kadry w zakresie reagowania na awarie i zagrożenia techniczne.

d) Działania przeciwepidemiczne i prozdrowotne

Zagrożenia: epidemia, zdarzenia wymagające pierwszej pomocy, smog

Działania:

- 1) Opracowanie i wdrożenie procedur sanitarnych (dezynfekcja, izolacja, zdalne nauczanie).
- 2) Stały kontakt z SANEPID-em i służbami medycznymi.
- 3) Zakup środków ochrony osobistej (maseczki, rękawiczki, płyny dezynfekujące).
- 4) Regularne szkolenia z zakresu pierwszej pomocy i umiejętności reagowania na sytuacje nagłe.
- 5) Zakup oczyszczaczy powietrza w okresach podwyższonego poziomu zanieczyszczenia.
- 6) Tworzenie miejsc do odpoczynku i regeneracji dla uczniów z problemami zdrowotnymi.

e) Działania organizacyjne i proceduralne

Zagrożenia: nieprzestrzeganie procedur, chaos informacyjny, reakcje kryzysowe

Działania:

- 1) Opracowanie i aktualizacja regulaminów wewnętrznych, procedur ewakuacyjnych, zachowań w sytuacjach kryzysowych.
- 2) Ćwiczenia ewakuacyjne – co najmniej dwa razy w roku.
- 3) Szkolenia nauczycieli z zakresu zarządzania kryzysowego i komunikacji w sytuacjach stresowych.
- 4) Ustanowienie zespołu ds. bezpieczeństwa w szkole (dyrekcja, nauczyciele, rodzice, uczniowie).
- 5) Jasny podział odpowiedzialności i zadań w czasie incydentów (kto reaguje, kto powiadamia, kto odpowiada).
- 6) Sprawny system informowania rodziców (np. SMS, dziennik elektroniczny, e-maile) o sytuacjach kryzysowych.

Analiza działań podejmowanych przez powiatowe jednostki oświatowe jednoznacznie wskazuje, że dyrektorzy szkół aktywnie wdrażają kompleksowe działania prewencyjne w celu zwiększenia bezpieczeństwa uczniów i pracowników. Inicjatywy te obejmują zarówno zagrożenia społeczne, cyfrowe, techniczne, jak i zdrowotne oraz organizacyjne, co świadczy o wysokiej świadomości i odpowiedzialności kadry kierowniczej.

W przypadku zagrożeń społecznych i wychowawczych (takich jak przemoc, uzależnienia, chuligaństwo), dyrektorzy szkół podejmują działania profilaktyczne poprzez realizację programów edukacyjnych, współpracę z instytucjami zewnętrznymi (Policja, Straż Pożarna, powiatowe służby i inspekcje), a także wzmacniają nadzór pedagogiczny w postaci patroli nauczycielskich i monitoringu. Zastosowanie systemów wczesnego ostrzegania oraz szkolenia kadry w zakresie rozpoznawania zachowań ryzykownych umożliwia szybkie reagowanie i ograniczenie eskalacji problemów.

W obszarze zagrożeń cyfrowych i informacyjnych placówki konsekwentnie wdrażają polityki bezpieczeństwa IT – prowadzą szkolenia, stosują oprogramowanie zabezpieczające, przeprowadzają audyty i ograniczają dostęp do danych. To pokazuje, że dyrektorzy są świadomi rosnących wyzwań związanych z bezpieczeństwem w środowisku cyfrowym.

W odniesieniu do zagrożeń technicznych i infrastrukturalnych, szkoły prowadzą regularne przeglądy stanu technicznego obiektów i instalacji, utrzymują sprawność sprzętu ratunkowego oraz opracowują procedury awaryjne. Świadczy to o odpowiedzialnym podejściu do zapewnienia bezpieczeństwa fizycznego uczniów.

Z kolei działania przeciwepidemiczne i prozdrowotne, takie jak współpraca z SANEPID-em, zakup środków ochronnych, wdrażanie procedur sanitarnych czy szkolenia z pierwszej pomocy, wskazują na wysoką gotowość szkół do reagowania na sytuacje kryzysowe o charakterze zdrowotnym.

Na szczególną uwagę zasługuje również organizacja działań proceduralnych, która obejmuje regularne aktualizowanie regulaminów i instrukcji postępowania, ćwiczenia ewakuacyjne oraz stworzenie zespołów do spraw bezpieczeństwa. Dyrektorzy dbają również o przejrzysty system komunikacji z rodzicami oraz jasny podział odpowiedzialności w czasie incydentów.

Podsumowując, podejmowane przez dyrektorów działania dowodzą, że zarządzanie bezpieczeństwem w szkołach opiera się na wielowymiarowym podejściu, integrującym profilaktykę, edukację, infrastrukturę oraz sprawne procedury reagowania. Takie podejście znacząco wpływa na podniesienie poziomu bezpieczeństwa w placówkach oświatowych powiatu.

Dokument podpisany elektronicznie przez:
 KATARZYNA ZÖLLNER-SOŁOWSKA;
POWIAT WODZISŁAWSKI.
Data podpisu:
2025.05.20 10:47:06.